

Reactie op de Strategische Visienota Kunsten van cultuurminister Sven Gatz

22.04.2015

VOORAF

Namens NICC, VVC en oKo: dank aan de Commissie en zijn voorzitter voor de uitnodiging op deze hoorzitting.

Dank ook aan de Minister voor zijn visienota, die getuigt van een fijnmazig, veelomvattend inzicht, uitgesproken erkenning voor wat de kunsten verwezenlijkten, integer en scherp begrip voor de wijze waarop het veld functioneert en een grondige aandacht voor de toekomstige uitdagingen en kansen die de kunsten voor zichzelf formuleren.

De kunsten appreciëren ten zeerste dat de Minister op grondige en ook kritische wijze beroep deed **op sectorexpertise** en voldoende tijd maakte voor goed voorbereid en welgekozen overleg met diverse partijen, waaronder – niet in het minst – bij voorbeeld de kunstenaars en kunstenuorganisaties.

oKo, in het bijzonder, verwijst ook naar zijn omstandige Input voor de Visienota van Vlaams Minister Sven Gatz, waarin nog heel wat suggesties staan die nog steeds bruikbaar zijn voor verdere opvolging van deze visienota.

Dat de Minister in deze tekst **het intrinsieke belang van kunst expliciet** onderstreept, verheugt de kunstenuorganisaties en de kunstenaars.

We kijken aan tegen aanzienlijke maatschappelijke uitdagingen. Het wordt steeds duidelijker dat het soort competenties & inzichten die noodzakelijk zijn om onze toekomst vorm te geven, diegene zijn die door kunst en cultuur gestimuleerd worden. Zowel direct als indirect, *as such* en als hefboom, kunst en cultuur wordt steeds onmisbaarder.

Het **soortelijk gewicht** van (het belang) van kunst en cultuur neemt in de toekomst alleen maar toe. De Minister zal het de bijgevolg de sector niet kwalijk nemen dat deze blijft pleiten voor een **correct budget** én voor beleidsinstrumenten, die passend zijn bij de noodzaak en de impact die de sector eigenlijk zou moeten kunnen genereren. De kunsten voelen zich daarbij dan eerstverantwoordelijk voor een efficiënte, doelgerichte en duurzame inzet van die middelen.

Een strategische visienota moet een **richtinggevend kader** vormen **voor de besluitvorming en een aantal beleidsopties** bevatten. We zijn van mening dat de Minister **meer duidelijkheid** schept over de richting die hij uit wil met het kunstenubeleid.

De visienota, in vergelijking met wat vroegere standpunten in media lieten vermoeden, laat zowel **meer nuances als algemene voorzichtigheid in verwachtingen** (vb. over de haalbaarheid van aanvullende financiering an sich) en dus **maatwerk in de beoordeling** toe.

De Minister geeft richting maar is echter **lang niet duidelijk genoeg** over het te bereiken eindpunt en de meest efficiënte weg er naar toe. Dat laat hij op dit ogenblik blijkbaar over aan de adviesraad, de beoordelaars en de sector zelf.

We hopen dat de minister, inzake de beleidsinstrumenten waar hij geen directe zeggingschap over heeft, de nodige inspanningen zal leveren om deze instrumenten dienstbaar te laten zijn voor de kunstensector.

In het algemeen zijn oKo, NICC en VVC blij met:

- de nadruk op het intrinsieke belang en de merites van de kunsten.
- de aandacht voor de correcte verloning van de kunstenaar.
- de erkenning van de fijnmazigheid van en de organische samenhang in het Vlaamse landschap dat leidt tot een performant en kwaliteitsvol artistiek activiteitengeheel.
- het inzicht dat de complexiteit van het veld maatwerk vereist en de mogelijke waardering er voor.
- de aandacht voor duurzaamheid, consolidering en optimalisering.
- de duidelijke aandacht voor spreiding en dus voor publiek.
- de aandacht voor diversiteit.
- de oproep tot samenwerking en synergie en de mogelijke waardering er voor.
- etc.

ALGEMENE OPMERKINGEN

1. Meten is niet hetzelfde als wegen, wegen leidt niet noodzakelijk tot inzicht of efficiënte oplossingen

Meten, tellen en becijferen leidt niet noodzakelijk tot volledig & correcte wegen van impact, noch tot een objectief oordeel over rendement en belang, laat staan tot het bedenken van objectieve en efficiënte instrumenten of ingrepen.

De Visienota geeft *hier en daar* cijfers (aantal creaties, aantal voorstellingen, publiek, toegekend deel van de werkingssubsidies in percentages uitgedrukt).

Hoezeer wij het ook nodig vinden dat de sector zichzelf op degelijke wijze in cijfers moet kunnen uitdrukken en hoezeer wij de partijen die hier werk van hebben gemaakt ook willen bedanken voor de geleverde inspanningen, toch wensen we op te merken dat er in de nota sprake is van **inconsequentie** en **onvolledigheid** (niet voor alle disciplines en subsectoren, niet voor alle functies, ...). De cijfers roepen meer vragen dan antwoorden op.

Het gevaar voor een **reductionistische, foute lezing** van de cijfers en **incorrecte en negatieve interpretaties** omtrent het zogenaamd in rekening gebrachte belang, is groot; al vermoeden we dat het niet zo bedoeld is. Double check toont nu al aan dat de berekende gemiddelden in realiteit hoger liggen.

De **bijdrage van kunsten** aan de samenleving, is **zovele malen groter, diverser en gelaagder** dan het aantal producties die worden gemaakt. Zo levert de sector ook resultaten af voor wat betreft talentontwikkeling, research en onderzoek, het ondersteunen van loopbanen van kunstenaars, opleiding van cultuurprofessionals, kunsteducatie, publieksopbouw en bemiddeling, reflectie en ontsluiting van kunstkritiek, participatie, sociaal-artistiek werk... Voorts is heel wat effect, zonder twijfel het meest interessante, moeilijk te meten.

Voorts is het genoegzaam bekend dat naast de intrinsieke effecten van kunst en cultuur, de sector duidelijke **maatschappelijke effecten** kan voorleggen: op het terrein van de tewerkstelling, beroepsopleiding, levenslang leren, Kunst levert bijdragen aan de gemeenschap via allerhande taken, lasten, het genereren van eigen inkomsten... De aanwezigheid van kunst en cultuur heeft een duidelijke impact op immobielprijzen en stadsontwikkeling, de attractiviteit van steden. Horeca en andere aanbestedende dienstverlening profiteren mee. Kunst heeft wel degelijk een impact op het cultureel welzijn van burgers in het algemeen.

We verzoeken de Minister om inzake cijfers beroep te doen op de landschapstekening van het kunstensteunpunt en **deze cijfers te schrappen** uit het discours en de Visienota. We verzoeken de Minister om de administratie en het steunpunt de opdracht te geven een erratum op te stellen en dit aan publiek en parlement voor te leggen. **De cijfers zijn niet correct, ze zijn reducerend, ze leiden tot verkeerde conclusies en simplistische oplossingen.**

2. Het mantra van de overproductie en de versnippering

Bij eerder commentaar op **het regeerakkoord**, en als input op de Visienota, gaven we aan dat het **nieuwe Kunstendecreet** de uitdaging bij uitstek is voor de Minister om op een ambitieuze en enthousiasmerende wijze vernieuwende en richtinggevende impulsen te geven aan ons rijkgeschakeerd en kwaliteitsvol kunstenveld.

We stellen nu vast dat de minister voortdurend blijft terug komen op twee belangrijke begrippen: **overproductie** en **versnippering en daar nogal eigenaardige definities en simplistische oplossingen voor formuleert.**

De stelling dat **overproductie** het resultaat is van de 'toenemende werkingsubsidies', wensen we met klem tegen te spreken. Ten eerste is het werkingsbudget nominatief met 12,5 % gedaald gedurende de laatste vijf jaar. In de feiten nog meer door de verminderde koopkracht. Ten tweede, is het niet omdat er op een gegeven moment meer subsidies ter beschikking waren, dat een sector zich per definitie aan overproductie zou bezondigen.

Er is een veelheid aan producties, ook in de vrije sector. Maar **er is geen publieksprobleem**. Meer zelfs, er bestaat **een groot nog-niet-bedeeld publiek**. Overheden, sector en kunstenaars moeten en willen inspanningen leveren om het contingent spreidingskansen minstens gelijk te houden en eventueel te vergroten. Producenten willen niets liever dan meer spelen/presenteren.

Een positieve optie is om enerzijds visionaire oefeningen te leveren met als doel het **absorptievermogen** van de samenleving voor kunst te **vergroten**; en anderzijds, en ook dat is een gedeelde verantwoordelijkheid, om **duurzaamheid**, meer bescheidenheid in de productiedrang en meer synergie te initiëren en te ondersteunen.

Besparingen in Nederland hebben uitgewezen dat mathematisch schrappen in het aantal producenten, geen oplossing biedt. Producenten pas creatiesubsidies toekennen als een tournee op voorhand verworven is, leidt tot artificiële spreiding en niet noodzakelijk tot autonome participatie of tot wat een publiek kan (leren) appreciëren. Diversiteit in het aanbod is belangrijk om participatie te blijven garanderen en te laten groeien. Met andere woorden, **kunst spreiden is een complex samenspel van factoren. Er succesvol op ingrijpen is al even complex.** Met simpele maatregelen komen we er niet.

Er zou sprake zijn van **versnippering** in de sector. Maar wat is er precies versnipperd en waarom is dat een probleem? Is het een feit, een dreiging of een uitdaging?

In eerste instantie is het goed te melden dat, als we naar het detail kijken, dat door de vroegere besparingen en door beleidskeuzes uit het verleden, er wel degelijk kunstenuorganisaties en kunstenaars zijn die **ondergefinancierd** zijn.

Daarnaast, en dat is iets anders, het feit dat er veel organisaties zijn, of ze nu met kleine of grote subsidiebedragen werken, hoeft niet noodzakelijk het probleem te zijn. Het zorgt niet per definitie voor een versnipperd resultaat. **Het maatschappelijk rendement van de sector is in geen enkel geval zo verneveld dat het ondermaats zou zijn**, of dat het vanuit vogelperspectief onvoldoende zichtbare of onvoldoende indrukwekkende resultaten zou leveren.

- We pleiten voor de garantie van een **volledige uitvoering van het kunstendecreet**: dat schept wettelijk beschermde mogelijkheden voor wie aan de criteria beantwoordt. Wie aan de criteria beantwoordt, zou op de rechtszekerheid moeten kunnen rekenen, dat zijn werk ook effectief gehonoreerd wordt.

- We pleiten voor een **totaalbudget dat dat mogelijk maakt**, rekening houdende met het feit dat er al minimaal 12% bespaard werd. Daarnaast behoren heel wat organisaties tot werkvormen waarvoor niet eerder correcte financiering voorzien werd. De huidige individuele subsidiebedragen zijn dus in geen geval een richtbedrag voor toekomstige financiering.
- We pleiten dus voor **correcte honorering per aanvrager**, (levensvatbaarheid en duurzaamheid) en dus het aanvaarden van de budgetten, zoals ze door de organisaties gevraagd en door de beoordelingscommissies en administraties als correct ingeschat worden, ook voor de projecten en andere subsidievormen. Toegekende bedragen zijn gerelateerd aan de doelen die ze moeten dienen en moeten dus toelaten dat ze die doelen halen. Foute implementatie van subsidie-instrumenten in het verleden dient rechtgezet te worden (beurzen).
- Dit moet ook **de correcte honorering van de kunstenaar toelaten**. Een gedragen en dagelijks toegepast systeem van kunstenaarsvergoedingen en verloning door de sector zelf maakt integraal deel uit van de versterking van de socio-economische positie van de kunstenaars en is de beste garantie dat de bestaande diversiteit en rijkdom in de kunst- en organisatievormen op een duurzame wijze de artistieke en maatschappelijke vernieuwingen van morgen tegemoet kan treden.
- We pleiten voor **maatwerk bij de beoordeling** (en dus geen ondergrens of bovengrens). Sommige organisaties hebben veel nodig, anderen kunnen het perfect met een hefboomsubsidie, de inkomstenstructuur is afhankelijk van disciplines, niches, mogelijkheden in de markt, ...
- We pleiten voor synergie en **samenwerking die in hoofde van de subsidiënt geen besparingsoperaties mogen** zijn. De winst die opgelegde reducties van organisaties door verplichte fusies of schrappen brengt is zeer beperkt, zeer kortstondig en dus verwaarloosbaar.
- Kleine organisaties die maatwerk leveren, kunnen even efficiënt zijn als grote structuren die door hun soortelijk gewicht andere effecten afleveren. **Complementariteit is van belang**.
- De Minister kan de producent / kunstenaar / manager ook **honoreren** en aanmoedigen om nog beter in te zetten op de communicatie met een publiek, in de verankering van het werk, in de versterking van de banden met presentatieplekken, in de ontwikkeling van nieuwe vormen van presentatie- en integratiesystemen, in het vergroten van het absorptievermogen voor kunst en cultuur van de samenleving. Daar is de sector trouwens ook zelf mee bezig.

3. Over de structuur van het kunstenveld

We pleiten voor consolidering van het kunstenveld en dus uitdrukkelijk tegen een tabula rasa. Behoudt wat goed werkt en aan de criteria van het kunstendecreet beantwoordt. Overschat noch onderschat organisaties. "**Knippen in het middenveld**" is als een Fata Morgana, het middenveld bestaat niet en **er in knippen levert niet op wat men denkt dat het zal opleveren**.

Nog steeds verontrustend is de uitdrukkelijke voorwaarde om vanuit het Vlaams beleidsniveau te worden ondersteund: **impact, bereik en uitstraling op Vlaams en internationaal niveau**. Niet enkel het *Vlaamse bereik* is relevant. Wel bijvoorbeeld het feit of kunstorganisaties, ongeacht hun fysieke actieradius, de collega's in de kunstensector (eventueel ver buiten de lokale en regionale grenzen) kunnen inspireren, op basis van hun experimentele werking of hun verworven voorbeeldfunctie. De inhoudelijke positie in het artistieke veld moet voor de toepassing van het kunstendecreet belangrijker zijn dan de fysieke positie.

Er moet over gewaakt worden dat de Vlaamse regering dergelijke organisaties niet te snel 'dump't' in de handen van de lokale overheden, die misschien momenteel nog te weinig voeling hebben met de gehanteerde inhoudelijke en artistieke invalshoeken en niet over de nodige

ondersteuningsmiddelen beschikken. Vaak vormt het ondersteunen van dergelijke 'voorbeeldige' organisaties vanuit een Kunstendecreet hoe dan ook de beste garantie voor een onafhankelijke en kwaliteitsvolle artistieke productie en presentatie.

De Minister formuleert **veel (nieuwe) opdrachten aan grote instellingen**. Deze vragen op hun beurt snel meer duidelijkheid en detail daarover. Heb blijvende aandacht voor hun door de jaren heen opgebouwde uniciteit, vermijdt al te technisch aangestuurde beheerssystemen en een vals gevoel van eenheid. Pas op voor overtrokken verwachtingen. Sta hen toe slimme allianties af te sluiten met partijen in de sector die meer specifieke ervaring of knowhow hebben. Erken de diversiteit in de kunsten en accepteer dat niet alles door grote instellingen kan opgelost worden.

Post hoc ergo propter hoc

(Na dit, dus vanwege dit...)

Het kan de bedoeling niet zijn dat de Minister, na de instellingen op papier bepaalde nieuwe taken te hebben gegeven, bijgevolg andere organisaties in het veld die op die terreinen schitterend werk leveren, plots als overbodig gaat zien.

We raden de Minister dus aan **afstemming en samenwerking** mogelijk te maken en consequent **te honoreren** op systematische, permanente wijze: tussen opleidingen, culturele organisaties, artistieke producenten en speelplekken, tussen sociaal-artistiek werk en andere spelers, met de CC's. Er is wellicht nood aan vernieuwde bottom-up synergie in het werkveld, maar niet als 1 + 1 plots anderhalf blijkt te zijn.

Voor wat betreft **projecten en structuren**, appreciëren we de heldere opdeling. De consequentie van het niet opnemen van specifieke, tussentijdse instroommaatregelen, betekent nu dus dat **prille structuren, die nog geen historiek hebben** maar wel een goed plan, in aanmerking moeten kunnen komen voor structurele ondersteuning (5 jaar).

4. Cultural Governance

Anders dan in Nederland zijn we in principe blij met politici die dicht-betrokken zijn op kunst- en cultuur en zien we het beleid als een partner waar best van dichtbij mee gesproken kan worden.

We wijzen evenwel op de nood, ook aan ieder die zetelt in besturen, om dienstbaar te zijn aan de zaak die zij in gemeenschappelijkheid met anderen besturen om dat met kennis van zaken te doen.

Ook al heeft de overheid een formele opdracht om in te staan voor benoeming van leden van bestuursorganen, dat ontslaat hen er niet van om er op toe te zien dat er in eerste instantie deskundigen worden aangeduid. Het hebben van een politiek mandaat of het horen bij een politieke partij is niet per definitie een garantie voor de nodige bestuursdeskundigheid.

Professor Schramme e.a. heeft er met de publicatie: "Goed bestuur voor cultuur, Corporate governance voor de cultuursector" een schitterende handleiding voor geschreven. We appreciëren de inspanningen die de Minister levert en zal leveren om er voor te zorgen dat we deze voortreffelijke nota in zijn volledigheid kunnen uitvoeren.

Alle besturen, zeker deze in de culturele sector, en zeker zij die in die besturen zetelen, zouden op dit terrein de besten van de klas moeten zijn.

5. Spreiding

We danken de minister voor zijn aandacht voor spreiding en zijn waardering voor de CC's. We zijn verheugd dat hij op spreiding wenst in te zetten.

Het moge duidelijk zijn dat spreiding zoveel meer is dan verkoop en distributie en dat wij het als **waarde an zich** extra naar voor wensen te schuiven.

Hoe geven we gestalte aan de **gedeelde verantwoordelijkheid** voor spreiding? Niet alleen financiële druk en maatschappelijke vraagstukken (diversiteit, participatie, armoede, ...), maar ook de huidige veranderende bestuurlijke context zijn parameters die de toekomst meebepalen.

Momenteel is het nog onduidelijk met welke impact.

Eenzijds worden sectorale subsidies (o.a. van cultuurcentra, als een van de belangrijkste spreiders) overgeheveld naar het gemeentefonds, anderzijds worden lokale besturen extra betrokken en geappelleerd via een complementair kunstenbeleid, landschapstekening en protocol.

We vragen de Vlaamse en lokale beleidsmakers om met zorg en vanuit een inhoudelijke visie dit proces te doorlopen en de aanwezige competenties en deskundigheid van de cultuurprofessionals hierbij te erkennen en in te zetten.

Lokale besturen hebben een enorme hefboom en alreeds gesteste instrumenten (vb. het atelierbeleid) in handen. De vraag is hoe we dit ook in de toekomst als een fijnmazig en dynamisch netwerk laten functioneren in **complementariteit met het Vlaamse kunstenbeleid**.

We danken de minister in het bijzonder voor de aandacht die hij aan de dag legt in functie van de spreiding van film, dans en beeldende kunst. Zeker voor die laatste zijn er nog veel onontgonnen mogelijkheden, meer dan Kunst in Huis. Bij voorbeeld in de CC's. De Minister zou in samenwerking met de sector en het kunstensteunpunt initiatieven kunnen ontwikkelen om de beeldende kunstencollectie van de Vlaamse Gemeenschap en de musea beter te ontsluiten.

6. Decentralisering en de interne staatshervorming

Er is nood aan **remediërende inspanningen** voor de teloorgang van de niet-geoormerkte overheveling van middelen van het **lokaal cultuurbeleid** naar de steden en de gemeentes. We vragen de minister om de gevolgen van deze besluiten goed te monitoren en snel te remediëren waar nodig.

We willen snel helderheid over de **overheveling van alle provinciale middelen** en de garantie voor het behoud in zijn algemeenheid ervan voor cultuur, ... Er is zoveel meer (algemene ondersteuning zoals uitleendienst) dan wat er op niveau van de individuele organisaties wordt besteed (collecties, prijzen, wedstrijden, ...).

Indien steden en gemeenten een grotere verantwoordelijkheid opnemen inzake **beleid** voor kunst en cultuurorganisaties, dan moet dat gebeuren met dezelfde **professionaliteit**, volgens dezelfde principes van intersubjectiviteit die het Vlaamse niveau hanteert. Artistieke experts en kunstorganisaties kunnen ingeschakeld worden in de professionalisering en/of de totstandkoming van een artistiek stedelijk kunsten- en kunstenaarsbeleid

Niet op elk lokaal niveau zijn de financiën, de goodwill of de nodige beleidsinstrumenten aanwezig of uitgebouwd om de kwaliteitsvolle weg die op Vlaams niveau tot nu toe plaats vond, vlot over te kunnen nemen. Daar waar ze aanwezig zijn, moet gekeken worden naar een **win-winsituatie met de andere niveaus**.

Intergemeentelijk en domeinoverschrijdend samenwerken (cultuur- en gemeenschapscentra, kunstencentra, DKO, bibliotheken, scholen, welzijn, muziekclubs, kunsteducatieve organisaties, etc...), kan een nieuwe dimensie geven en biedt een aantal opportuniteiten. Hoe een interessant **regionaal cultuurbeleid** uitbouwen, met aandacht voor de verschillende functies en

kunstdisciplines? Hoe de aanwezige competenties, infrastructuur en middelen inzetten met aandacht voor verdieping en specialisatie enerzijds en verbreding anderzijds. Dat is een uitdaging voor lokale besturen, de Vlaamse overheid en de professionals op het terrein, met als gezamenlijk doel: de kwaliteit, de nabijheid en de diversiteit aan kunstuitingen voor het publiek vrijwaren.

Het gesprek tussen de Minister en in eerste instantie enkel de centrumsteden, vindt bij voorkeur op meerdere momenten plaats en niet enkel voor de toekenning van de structurele subsidies.

Kunst en cultuur wint aan kwaliteit en uitstraling als de intersubjectiviteit in de weging toe kan nemen. Soms is het soortelijk gewicht en de kritische massa van de gemeente te klein. Vlaamse kunstenaars willen zich met de besten kunnen meten, dat geeft extra push en energie om nog beter te zijn. **Ten minste de verantwoordelijkheid over de artistieke kwaliteit van onze Vlaamse kunstenaars moet op Vlaams niveau blijven, en daarmee ook de verantwoordelijkheid over het gehele veld.** Voor een weging van het veld, de continuering en het rendement dat we toch willen blijven halen, is **landelijke schaal en synergie** onmisbaar.

Moest er al sprake zou zijn van **nog verdere decentralisering**, dan willen we even wijzen op het feit dat alle Belgen gelijk zijn voor de wet en op het gevaar van de postcode-democratie.

7. De aanvullende financiering/ het ondernemerschap

De kwaliteit van een kunstenaar of kunstenaarorganisatie mag niet afgemeten worden aan de graad van zelfbedruipendheid. De mate waarin kunstenaars en kunstenaarorganisaties zelf middelen kunnen genereren is afhankelijk van het soort werk, de mogelijkheden van hun publiek (bv. kinderen en jongeren) en vaak dus daardoor beperkt.

We zijn blij dat de Minister **nieuwe beleidsinstrumenten** inzake fiscale giften, overdracht van kunstwerken, verlaagde BTW en andere zal **stimuleren** op federaal niveau. Gezien de individuele kunstenaar per definitie ondernemend werkt, moet er voor gezorgd worden dat specifiek deze instrumenten door deze groep vlot kan gehanteerd worden. Ondernemerschap van kunstenaars stimuleren betekent niet alleen hen de nodige werkinstrumenten en kennis ter beschikking stellen, maar ook investeren om hen rechtstreeks de middelen in handen te geven om in de artistieke groei van de eigen praktijk te **investeren**.

Internationaal gezien hebben kunstenaars baat bij ondersteunende organisaties en maatregelen; maar vooral de valorisatie en ontwikkeling van de internationale component in hun eigen artistieke praktijken (in de vorm van eigen reeds bestaande netwerken en individuele contacten) moet gestimuleerd worden. Kunstenaars die op individuele basis werken, hebben inderdaad ondernemersvaardigheden nodig, maar of deze via ondersteunende organisaties, dan wel op autonome basis ontwikkeld en ondersteund worden, moet de keuze van de individuele kunstenaar kunnen blijven.

8. Tewerkstelling

De besparingsdruk van de voorbije jaren leidde ertoe dat het artistieke budget van veel kunstenaarorganisaties onder druk kwam te staan. Het aantal medewerkers en kunstenaars in loondienst is gedaald, het gebruik van nepoplossingen zoals het werken met kostenvergoedingen neemt toe.

De **professionaliteit** van de zakelijke en artistieke werking van organisaties moet ook afgemeten worden aan de mate waarin de **beroepsmatige sociaal-juridische relatie** getuigt van professionaliteit. Momenteel worden nog te weinig artistieke prestaties in rekening gebracht en deze vormen dus een belangrijk aandeel tewerkstelling die nog onzichtbaar blijft in de cijfers. Wij verwachten van de minister dat hij de eigen vooropgestelde criteria van professionaliteit ook huldigt

in de wijze waarop organisaties ondersteund worden en dat dit aandeel van het artistiek budget ook doorvloeit naar de artistieke medewerkers waaronder de kunstenaars.

Hoewel er een zekere traditie is om te werken met vrijwilligers en stagiaires in de culturele sector, moeten we er zeker voor op letten dat 'werken in de cultuursector' **niet** gelijk gaat staan aan 'werken tegen een onkostenvergoedingen en **louter voor de symbolische meerwaarde**'.

9. Het Kunstenaarsstatuut

Inzetten op verbetering van het statuut is nuttig maar het moet er dan net om gaan het sociaal vangnet tussen tewerkstellingsperiodes efficiënter te maken, de ongelijke inkomstenstroom fiscaal op te vangen en combinaties mogelijk te maken.

Wij zijn van oordeel dat het kunstenaarsstatuut altijd belangrijk geweest is en dat ook zal blijven in een sector met onzekere tewerkstelling waarbij tijdelijke projecten meer de regel dan de uitzondering zijn. Steun via beurzen en projectsubsidies stellen kunstenaars inderdaad in staat om zich te verdiepen in hun artistiek werk. Met deze ondersteuning moeten kunstenaars ook een degelijke sociale bescherming kunnen opbouwen en dit op basis van de specifieke regels in de sociale zekerheid m.b.t. het kunstenaarsstatuut. Zij kunnen hierbij als zelfstandige aan de slag of als werknemer. Als zij als werknemer aan de slag gaan, zijn er 3 mogelijkheden: zij sluiten een arbeidsovereenkomst met een werkgever; ze laten hun prestaties factureren via een SBK. Als er geen arbeidsovereenkomst is, kunnen zij ook een beroep doen op het zgn. artikel 1bis (vermoeden van werknemerschap), waardoor ze dezelfde sociale bescherming krijgen als een werknemer.

Anders dan in de Visienota staat, moet in dat laatste geval (en alleen dan) de artistieke aard van de prestaties geattesteerd worden met een visum dat zal worden afgeleverd door de Commissie Kunstenaars. Het is van belang dat deze Commissie snel van start kan gaan met haar werkzaamheden.

Dat de minister de federale ontwikkelingen in verband met het statuut van de kunstenaar zal opvolgen, is dus een goede zaak. De werking van de Commissie Kunstenaars is daarbij een belangrijk aandachtspunt, gezien de fundamentele rol die deze commissie speelt, voor wat betreft de definitie van artistieke prestaties en de aflevering van visums en kunstenaarskaarten.

De bijzondere aandacht voor de **kunstenaars met een zelfstandigenstatuut** is geheel terecht. Het kunstenaarsstatuut met de aangepaste regels beperkt zich immers tot de kunstenaars-werknemers. Het is zinvol om voor deze beroepsgroep specifieke, aan de artistieke praktijk aangepaste sociale en fiscale maatregelen uit te werken. Ook zij hebben een atypische manier van werken met grote fluctuaties in hun inkomsten, vaak over verschillende jaren, maar vallen als zelfstandige onder de algemene regels.

Er is dus nood **aan aangepaste sociale en fiscale maatregelen voor zelfstandige kunstenaars**. Deze moeten ontwikkeld worden op het federale niveau. Het zou nuttig zijn mocht de Minister van Cultuur hier een aantal voorstellen ontwikkelen en ze op tafel leggen bij de bevoegde federale collega's.

10. De individuele kunstenaar

We zijn verheugd met de **toename in de maatregelen** (rechtstreekse steun) voor individuele kunstenaars maar stellen tegelijk helaas ook **een achteruitgang in de middelen** vast. De omvang en de schaal van de bedragen voor rechtstreekse beurzen en subsidies aan individuele (beeldende) kunstenaars zakten tot een historisch dieptepunt.

Een succesvol professioneel kunstenbeleid kan afgewogen worden aan de mate waarin beleid investeert in de autonome positie en dus ook de duurzame carrière en onderhandelingspositie van individuele kunstenaars, niet enkel van starters maar ook voor *mid career* en oudere kunstenaars.

Daar is een divers instrumentarium voor nodig. Dat instrumentarium moet een goede verhouding toelaten tussen structurele werkingsmiddelen, decretaal verankerde middelen (kunstenpunt, kunst in huis, kunstenloket) en rechtstreekse ondersteuningsmaatregelen voor individuele kunstenaars.

We zijn verheugd over het idee van het Witboek, de routeplanner en de aandacht voor omkadering van kunstenaars maar herhalen dat de instrumenten er eerst moeten zijn vooraleer men ze kan gebruiken.

Er is positieve appreciatie voor het instrument 'aankoopbeleid': Er bestaat een brede consensus over de effectiviteit van een aankoopbeleid als belangrijk ondersteunend instrument. Het waardeert kunstenaars, het maakt hen zichtbaar, het steunt hen en hun galerieën financieel mits return, het brengt hen in publiek domein. Het werk van hedendaagse beeldende kunstenaars is het erfgoed van morgen en kan vandaag voor een fractie van de prijs aangekocht worden dan dat het binnen pakweg tien jaar zal kosten.

De relatie met de markt is voor beeldende kunstenaars van groot belang. We juichen dan ook de maatregelen toe die specifiek hieraan gerelateerd zijn. Onze rijk geschakeerde artistieke sector omvat evenwel veel praktijken die minder of geen aansluiting vinden bij de private markt die volgens andere wetmatigheden opereert. Toch zijn ze artistiek van belang en hebben ze even goed nood aan ondersteuning en maatregelen op maat (performance, installatiekunst en videokunst). De rijkdom van onze artistieke praxis moeten we koesteren en een tegenwicht bieden tegen de internationale tendens waarbij grootschalige galeriën en andere producenten te veel de programmatie van onze presentatieplekken gaan bepalen omdat zij wel over de productie- en presentatiemiddelen beschikken.

Ondersteunende organisaties zoals Kunstenpunt en Kunstenloket én beleid moeten een gemeenschappelijk **traject** uitstippelen **inzake correcte vergoeding en verloning** aan individuele kunstenaars en medewerkers die artistieke prestaties leveren binnen de gesubsidieerde werkingen zodat niet alleen de grote kunstinstellingen, maar ook kleinschalige en middelgrote structuren op maat hun maatschappelijke verantwoordelijkheid én het decretaal en wettelijk kader kunnen respecteren.

11. Internationalisering

Een relevant internationaal kunstenbeleid moet in grote mate vertrekken vanuit de artistieke realiteit, noden en ambities, eerder dan vanuit politieke beweegredenen. Het valoriseert het artistieke parcours van de kunstenaar zelf.

Er is nood aan **voldoende budget voor initiatieven uit de sector** (kunstenaars & organisaties), nood aan **regelmatige evaluatie door kunstenaars** en kunstenuorganisaties van de ingezette instrumenten (residenties, doorbraaktrajecten en aanwezigheid op festivals).

Internationale netwerken (IETM, Pearle, ...) zorgen voor duurzame internationalisering, hebben een grote impact op de slagkracht van organisaties in wijzigende politieke en financiële contexten en verdienen expliciet financiële steun van de Vlaamse Overheid.

We appreciëren in het bijzonder de **internationale steun voor galeriën**, gezien zij voor de beeldende kunstenaar absoluut een verschil kunnen maken.

Inzake de **Europese middelen** is het nodig dat de Minister pleit voor de herwaardering en de opwaardering van de kunsten en cultuur in Europese programma's zoals Interreg en consoorten. Daarnaast valt te onderzoeken op welke terreinen de Vlaamse sector nu te weinig scoort (te weinig Europese middelen genereert) in vergelijking met de ons omringende landen. De Minister zou kunnen overwegen om stimulansen te geven, initiërender te werk te gaan (audience development bv. binnen Mediadesk).

12. Foci en Culturele Infrastructuur

We zijn blij met de aandacht voor culturele infrastructuur en juichen de aangekondigde acties toe. Het ad-hoc beleid moet stopgezet worden. Het infrastructuurbeleid moet structureel aangepakt worden: het in kaart brengen van noden, gelijkwaardigheid in toewijzing, etc.

Naast een grote nood aan **ecologische investeringen**, is er evenzeer nood aan **visie-ontwikkeling op de culturele infrastructuur van de toekomst**. Hoe laten we onze bestaande (en nog te bouwen) infrastructuur mee evolueren met de noden of zelfs anticiperen op de culturele noden van de toekomst. Kan de Bouwmeester een vergelijkbare actie opzetten voor kunst en cultuur als wat er in het verleden voor onderwijs is gebeurd? Kan het VAI ons op nieuwe ideeën brengen en het debat vanuit mondiaal perspectief voeden?

13. Ecologie

Een duurzaam kunstenveld geeft een antwoord op vele verschillende maatschappelijke uitdagingen, infrastructuur is daar slechts een onderdeel van. Kan de ondersteuning voor relevante netwerken als PULSE blijvend ter harte genomen worden?

14. Het Hoger Kunstonderwijs

De inzet van de praktiserende kunstenaar in het hart van het Hoger Kunstonderwijs is een zorg. De systemen en de budgetten ontbreken blijkbaar om dit goed te doen. De schaalvergroting (meer studenten per praktijkles of atelier met minder lesgevers), het systeem van het flexibele maar minder duurzame gastdocentschap zorgen er voor dat de kunstenaars overbevraagd en onderbetaald zijn en dat ontwikkeling en reflectie maar ook kwaliteitsvolle samenwerkingsprojecten tussen de kunstensector en het hoger onderwijs onder ernstige druk komen te staan. Ook hier moet beleidsoverschrijdend naar win-win instrumenten gezocht worden.

WAT NU

(Nog) geen concrete richtlijnen voor de beoordelaars

De Visienota bevat weinig concrete elementen waarop de beoordelaars zich met zekerheid kunnen baseren. Om tot coherente adviezen te komen over de verschillende commissies heen zal het nodig zijn dat de beoordelaars grondig gebriefd worden en zo breed en grondig mogelijk het debat onderling kunnen voeren. De politieke verantwoordelijkheid moet helder zijn.

We gaan er vanuit dat beoordelaars de intellectuele vrijheid krijgen om te oordelen op basis van de intrinsieke kwaliteit van elk individueel dossier en dat dit oordeel niet afhankelijk is van het beschikbare budget.

Voorts pleiten we voor oordelen met zorg voor de continuïteit van het landschap, met behoud van verworven kwaliteiten en merites. Er is ook bezorgdheid over de wisselende pools van beoordelaars en de kwaliteit van het overzicht dat bij beoordeling nodig is.

Er is bezorgdheid in de sector over het oordelen (wegen en financieren) van de functies. De functies zijn complementair aan elkaar, nodig in synergetisch verband en onderling evenwaardig. Er worden best geen nieuwe schotten gebouwd. Evenwaardigheid in de weging en financiering op basis van reële behoeftes is nodig.

Het is nog steeds nodig om actuele en reële kunstenaarspraktijken dichterbij de beoordeling brengen, door middel van werkbezoeken, studio-bezoeken, bijwonen van publieke presentatiemomenten....

EN DAN NOG:

De mogelijke acties die de Minister kan opzetten omdat hij ook Minister van Media, Jeugd en Brussel is.

De **openbare omroep** en de kunstensector moeten meer intense partners worden. Zet de kunstenaar in het hart van de VRT. De functies op vlak van kunst zijn: aankondiging, verslaggeving, educatie, ontsluiting maar ook co-creatie.

Kinderen en Jongeren zijn het publiek van vandaag, maar ook de kunstenaar van vandaag. De interesse voor kinderen en jongeren mag zich niet beperken tot hun toekomstige rol als consument, noch tot de discipline van het jeugdtheater. Kinderen en jongeren verdienen bijzondere aandacht als maker en als publiek in alle disciplines.

Brussel. We denken hier aan de rol van de federale instellingen, de samenwerking met de Franstalige gemeenschap, de bijzondere complexiteit van de hoofdstad en de nood aan extra zorg voor de Nederlandstalige artistieke en culturele infrastructuur.

De bestaande intercommunautaire samenwerking in Brussel kan inderdaad een hefboom zijn voor meer maar het representeert slechts een klein deel van de gedroomde samenwerking tussen Vlaamse en Waalse kunstenaars en kunstenuorganisaties. Actie is nodig om de samenwerking tot in het hoge Noorden en het diepe Zuiden te krijgen. De Minister mag met nog meer ambitie inzetten op het creëren van ruimte en het initiëren van acties hiertoe.

Brussel als meervoudige hoofdstad, met zijn complexe beleidscultuur en de aanwezigheid van vele individuele en buitenlandse kunstenaars, heeft een bijzondere rol (zowel lokaal, landelijk als internationaal) te spelen inzake kunst en cultuur van en in het Nederlandstalige gebied. We betreuren het dat de Minister voor de stad slechts beperkte aandacht heeft, althans in de Visienota.

ALS LAATSTE

De Minister heeft beleidsaandacht voor **vormgeving, design, architectuur en gaming.**

Dat is fijn maar het zijn traditioneel niet echt domeinen die binnen het Kunstendecreet worden ondersteund.

Partnerschappen met andere domeinen kunnen maar op voorwaarde dat de andere domeinen mee financieren en de juiste artistieke werkcondities scheppen.

Namens oKo, NICC en VVC.

Brussel, 22 april 2015.